

DIERENPSYCHIATER VALERIE JONCKHEER

WODAN OP DE SOFA

Net als mensen kunnen ook dieren gedragsstoornissen ontwikkelen. Valerie Jonckheer-Sheehy uit Bussum is Europees specialist veterinaire gedragsgeneeskunde – en daar is er maar één van in Nederland. De ‘dierenpsychiater’ is eigenlijk de enige die een onderbouwd antwoord kan geven op de vraag: ligt het nou aan de hond of aan de baas?

INTERVIEW: SARAH SAARBERG FOTOGRAFIE: ARIE VAN DEN HOUT MODELLEN: MAXI EN LOESJE

Het (piepkleine) hondje van een goede vriendin rent, steevast, schelkeffend en schijnbaar woedend op andere honden af. Op alle andere honden. Die hier vanzelfsprekend niet altijd van gediend zijn. We zigzaggen door het bos, onze vermijdingsstrategie. “Op die manier leert ze het nooit af”, meent hondenkenner 1. “Je moet het ze zelf laten uitzoeken”, weet hondenkenner 2.

Mijn eigen hond blaft, vanaf zijn stoel voor het raam, naar iedere voorbijganger. Vanuit kantoor roep (of schreeuw, afhankelijk van de bui) ik hem toe dat hij moet stoppen. Hij blaft alleen maar harder. Een

kennis schreeuwt naar zijn grote hond. ZIT. STIL. “IK ben hier de baas”, zegt hij stellig. “Dat moet hij leren.”

MISVERSTANDEN

Iedereen vindt er wat van, vooral als het om honden gaat. De puppycursusmevrouw zegt dit, de dierenarts zegt dat en de doorgewinterde hondeneigenaar heeft er ook weer een mening over. Toch heeft niemand zoveel kennis en ervaring als Valerie Jonckheer, al loopt ze daar niet mee te koop. “Het klopt: er bestaan veel misverstanden over het omgaan met en opvoeden van dieren, en met name honden. Er heersen veel opvattingen. Dat maakt het heel verwarrend.” Het is niet zo dat ze zich geroepen voelt om mensen te wijzen op een verkeerde »

» NIET BOOS WORDEN

Het is de belangrijkste tip die Valerie wil meegeven: word niet boos op je hond. Het kleine hondje dat schijnbaar woedend op andere honden afrent, de hond die continu blaft in huis, de hond die naar iedereen gromt: het is waarschijnlijk een teken van stress, angst of opwindning. Boos zijn kan averechts werken. “De hond voelt zich niet veilig op dat moment. Hij maakt zich zorgen, is in een emotionele toestand. Stel hem gerust, leid hem af. Ik leer hun baasjes in dit soort gevallen cognitieve gedragstechnieken, maar in het begin is alleen ‘zit’ al oké en als dat niet werkt, haal hem dan rustig uit de situatie. Geef de dieren een opdracht, zodat ze niet meer bezig zijn met die stressprikkel.”

"De *HERSENEN* van honden lijken verrassend veel op die van ons"

CV VALERIE

Na haar universitaire studie dieren-geneeskunde in Ierland werd Valerie veearts in Wales. Het was haar droombaan en toch reist haar cv vervolgens de hele wereld over. Omdat ze verliefd werd op een Nederlander – die voor zijn werk ook nog eens in diverse landen terecht kwam – heeft ze veel studies gevolgd en ervaring opgedaan.

Ze deed een tweede universitaire studie en een masters proefdierkunde, met een scriptie over paardengedrag en welzijn. Ze deed ervaring op als dierenarts bij gezelschapsdieren, (ren)paarden, asioldieren, proefdieren en vee. Ook geeft zij onderwijs en voert ze wetenschappelijk onderzoek uit op het gedrag en welzijn van dieren.

"Al dat verhuizen was niet altijd makkelijk, maar het heeft me ook veel gebracht. Ervaring, kennis en extra opleidingen."

aanpak en opvoeding van hun huisdier. Ook niet als ze aan het werk is. In haar polikliniek krijgt zij te maken met heel andere problemen. Psychische problemen bij een dier, is dat mogelijk?

NET ALS DE MENS

"De hersenen van honden lijken verrassend veel op die van ons", vertelt Valerie. "Honden kunnen dan ook vergelijkbare kwalen in de hersenen krijgen, maar ook elders in hun lichaam. Denk aan ontstekingen, maar ook aan suikerziekte en andere aandoeningen, verschillende types kanker, enzovoort. Zo kan een hond ook een angst- of agressiestoornis ontwikkelen. Net als bij mensen kan dat veroorzaakt worden door een neurochemische storing in de hersenen. Soms schrijf ik daarom, net zoals de menspsychiater, psychofarmaca (gedragsmedicatie) voor, om deze onevenwichtigheid aan te pakken."

GELUIDSFOBIE

Valerie wil er maar mee zeggen dat gedragsproblemen en -stoornissen net als bij mensen evengoed bij dieren kunnen vóórkomen. "Soms ontwikkelt een hond ze, en soms wordt het dier ermee geboren. Er kan sprake zijn van een genetische aanleg en dan is de kans dat het dier er last van gaat krijgen groter." De honden en katten die bij Valerie op de polikliniek komen, zijn zonder uitzondering naar haar doorverwezen door een dierenarts. Zonder verwijzing kun je er niet terecht. "Het is voor mij namelijk heel belangrijk dat alle lichamelijke oorzaken zijn uitgesloten. Ik behandel dieren waarvan de dierenarts zegt: hier is iets mis mee." Maar wanneer is er iets mis? "Een hond die echt helemaal uit het niks zijn baasje aanvalt, bijvoorbeeld. Zonder verklaring.

Dat is niet normaal. Of een hond die continu zijn staart achterna zit. Die nauwelijks eet, nauwelijks plast, maar alleen maar met die staart bezig is. Ik zie ook honden en katten met ernstige geluidsfobieën, dieren die extreem bang zijn voor vuurwerk, bijvoorbeeld. Geen dier vindt vuurwerk leuk, maar een doodsbange kat of een hond die drie maanden lang trillend onder de bank ligt, heeft natuurlijk hulp nodig."

VERLATINGSANGST

Gedragsproblemen zijn vaak de belangrijkste en meest voorkomende reden dat dieren worden geëuthanaseerd of dat mensen afstand doen van het dier. Daar is nog veel te winnen, denkt Valerie. "Heel veel honden hebben bijvoorbeeld verlatingsangst. Die angst gaat vaak gepaard met andere gedragsstoornissen, zoals een geluidsfobie of een gegeneraliseerde angststoornis. Bij sommige honden is dat heel duidelijk. Ik heb meegemaakt dat honden voor duizenden euro's aan schade veroorzaakten vanwege die verlatingsangst. Dat ze zichzelf uit ijzeren benches weten te bevrijden, zichzelf verschrikkelijk verwonden. Maar er zijn ook honden bij wie je het helemaal niet in de gaten hebt. Die kunnen, als jij weg bent, vreselijk gestrest rondlopen of ontzettend trillen en kwijlen. Als je terugkomt, zijn ze van uitputting in slaap gevallen en blij om je te zien. Dan merk je daar dus niets van als baasje. Elke hond die bij mij komt, wordt eerst gescreend op verlatingsangst. Hoe? Heel eenvoudig: met een webcam. Dan zie je precies wat hij doet als hij alleen thuis is."

EEN PUP IS EEN BABY

Verlatingsangst ontstaat vaak al als de honden jong zijn. "Ze worden als pup van acht weken heel plotseling uit het nest ge-

» HELE DAG BLAFFEN

Sommige honden blaffen de hele dag. Tot groot verdriet van het gezin (en de burens). Valerie benadrukt opnieuw: "Boos worden of straffen heeft geen zin. De hond voelt zich onveilig, daarom blaft hij of zij. Laat het hem niet zelf uitzoeken! Maak een veilige haven voor de hond, zet hem niet in de woonkamer die op straat uitkomt, bijvoorbeeld. Stel hem gerust. Een peuter met een nachtmerrie geef je toch ook een knuffel?" En elektronische antiblafbanden die stroom, geluid of een vies geurtje verspreiden bij geblaf? Daar is de hondenpsychiater kort over: "Dieren mishandeling. Misschien stopt de hond met blaffen, maar de emotie stopt niet. Het kan zelfs erger worden."

» WIE IS DE BAAS?

Het is volgens Valerie een grote fabel dat mensen zich dominant moeten opstellen ten aanzien van de hond. "Je bent toch ook niet de baas over je kind? Je moet grenzen stellen en leidend zijn, maar dat ben je niet door te schreeuwen of bijvoorbeeld een hond op de grond te drukken. Dat is echt verouderde flauwekul. Mensen zijn vaak te hard tegen honden, ook verbaal."

*"Je moet **GRENZEN** stellen en leidend zijn, maar dat ben je niet door te schreeuwen of bijvoorbeeld een hond op de grond te drukken"*

haald. Honden zijn geen solitaire dieren, dus het alleen zijn moet langzaam worden opgebouwd. Die eerste paar weken heeft zo'n pup veel liefde en aandacht nodig. Een nacht alleen is vaak nog niet mogelijk; het ligt een beetje aan de pup. Als hij of zij de hele nacht ligt te janken, is dat niet goed. Mensen zeggen dan wel 'maar dan geef je hem z'n zin!' Maar wat men vergeet: we hebben het hier over een babydier. Zo'n beest is geen robot. Het gaat wel eens goed, dat keihard zijn en negeren. Maar soms krijgt het dier er juist problemen van."

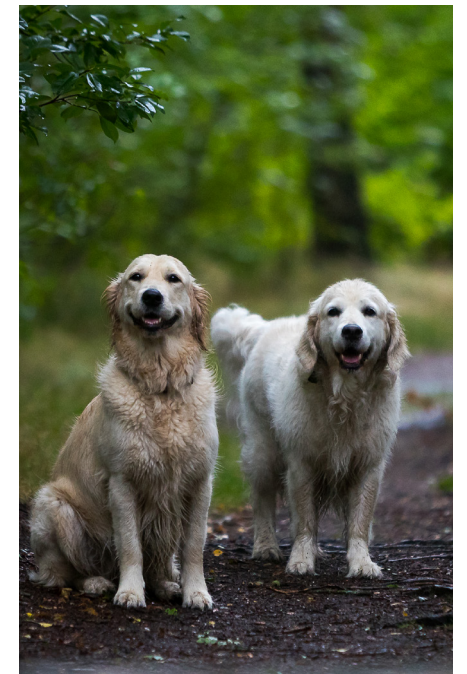
PIJN OF ANGST?

Steeds meer dierenartsen weten de specialistische poli voor veterinaire gedragsgeneeskunde van Valerie Jonckheer-Sheehy te vinden. Dat is belangrijk, want niet elke hondenbezitter is ervan op de hoogte. "Angstsignalen kun je verwarren met pijnsignalen, dus het is van belang dat een dierenarts dat eerst goed uitzoekt. Pas als er echt niks gevonden wordt, komt een dier bij mij terecht." Toch gebeurt het wel eens dat het toch geen neurochemische storing in de hersenen is, maar een andere lichamelijke aandoening. "Vaak is het dan iets ingewikkelds of moeilijk te zien, want de Nederlandse dierenartsen zijn heel goed opgeleid. Ik heb wel eens meegemaakt dat een hond in de praktijk kwam met een geluidsfobie. Maar toen ik hem onderzocht, was dat eigenlijk niet aan de orde. Nader onderzoek toonde aan dat hij aan beide ellebogen artrose had en vanwege zijn voeding met rauw vlees – ik ben totaal geen voorstander van rauw vlees – had hij ook problemen met zijn schildklier. Met de juiste behandeling en voeding was zijn zogenaamde fobie snel verdwenen."

AFLEIDEN

Valerie wordt ook in haar privéleven con-

tinu om advies gevraagd. Ze vindt het niet erg. Spreekt ze zelf wel eens iemand aan als ze het fout ziet gaan? "Dat doe ik nooit, tenzij ik dierenmishandeling of ernstige dierenverwaarlozing vaststel. Wat ik wel wil meegeven: soms hebben mensen nergens last van, maar het dier wel. Als een hond bijvoorbeeld de hele dag zit te trillen, of in elkaar duikt bij ieder mens die hem benadert. Als je over een dier zegt: 'wat zielig', dan is er eigenlijk al iets aan de hand." En hoe reageren wij het beste op onze keffende, reactieve en te waakse honden? "Dat hondje dat zogenaamd woedend op grote honden afrent, is gewoon heel erg bezorgd. Dan is er misschien ooit iets gebeurd: wellicht is hij aangevallen of heeft een grotere hond wat te lomp met hem gespeeld. Het denkt nu dus dat hij zichzelf moet verdedigen en probeert andere honden zo snel mogelijk weg te jagen. Eigenlijk moet zo'n hondje behandeld worden. Probeer het dier niet in die situatie te brengen. Draai om en neem een andere route. Lukt dat niet, til hem dan op – het is een fabeltje dat dat niet mag. We hebben een enorme diversiteit aan honden en als een enorme Deense Dog op een klein hondje afstormt, is dat voor die kleine behoorlijk stresserend. Net als wanneer jij door een olifant of tijger wordt belaagd." ◀

HOND IN DE WAR?

De specialistische poli voor gedragsgeneeskunde van Valerie Jonckheer-Sheehy is gevestigd in het Tweedelijns Verwijs en Spoedklinik, Evidensia Dierenziekenhuis Nieuwegein. Je kunt alleen bij Valerie terecht met een verwijzing van de dierenarts. www.edz-nieuwegein.nl/verwijs-kliniek/veterinaire-gedragsgeneeskunde